

УДК 811.161.3

**АБ РАЗВІЦЦІ ТВОРЧАГА МЫСЛЕННЯ СТУДЭНТАЎ
У ПРАЦЭСЕ НАВУЧАННЯ Ў ВНУ**

Савіцкая І.У., канд. філал. навук, дацэнт,
Сахончык А.П., старшы выкладчык
*Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт
Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Анотацыя: артыкул прысвечаны праблеме развіцця творчага мыслення студэнтаў ВНУ. Вызначаюцца некаторыя механізмы, якія стымулююць у студэнтаў развіццё самастойнасці, актыўнасці, імкнення да самаўдасканалвання, адэкватнай самаацэнкі, устойлівай станоўчай матывацыі творчай дзейнасці.

Ключавыя словы: творчае мысленне, інтэлектуальная праца, матывацыя, інтэлектуальныя задачы, навукова-даследчая праца.

**ON THE DEVELOPMENT OF CREATIVE THINKING OF
STUDENTS IN THE PROCESS OF STUDYING AT THE
UNIVERSITY**

Savitskaya I.V., associate professor,
Sahonchik A.P., senior lecturer
*Belarusian National Technological University
Minsk, Republic of Belarus*

Summary: the article is devoted to the problem of developing creative thinking of University students. Some mechanisms that stimulate students to develop independence, activity, desire for improvement, adequate self-esteem, stability of positive motivation for creative activity are identified.

Keywords: creative thinking, intellectual work, motivation, intellectual tasks, research work.

Сучасную сістэму вышэйшай адукацыі варта разглядаць як важнейшы інстытут сацыялізацыі асобы, у якой навучанне і выхаванне ўяўляе сабой адзіны працэс, накіраваны на падрыхтоўку высокаадукаваных спецыялістаў. На сучасным этапе рэзка ўзраслі

патрабаванні да інтэлектуальнай працы ў прамысловасці, сельскай гаспадарцы, у кіраванні, у творчых прафесіях. Сёння ўсё больш людзей займаюцца разумовай, а не фізічнай працай. Паказчыкамі прафесіяналізму з'яўляюцца навыкі выкарыстання сродкаў інфармацыйных і камунікацыйных тэхналогій, умённе адаптавацца ва ўмовах хуткай змены інфармацыйных патокаў.

Творчы працэс уяўляе сабой асаблівую форму якаснага пераходу ад вядомага да невядомага, што ажыццяўляецца праз розныя формы пошукавай дзейнасці. У якасці ўмовы, якая спрыяе развіццю творчага мыслення і крэатыўнасці асобы, неабходна адзначыць наяўнасць творчых здольнасцяў, творчых уменняў і творчай матывацыі. Высокі ўзровень праявы творчых здольнасцяў можа назірацца толькі пры супадзенні ўсіх трох фактараў. Пры адсутнасці матывацыі высокі ўзровень творчых здольнасцяў не можа гарантаваць дасягненняў ні ў навучы, ні ў мастацтве, ні ў іншых відах дзейнасці. І наадварот, наяўнасць матывацыі пры адсутнасці творчых магчымасцяў не можа прывесці да творчага выніку.

Навучальны працэс у ВНУ часта арганізаваны ў форме калектыўнага навучання, якое суправаджаецца перадачай вуснай інфармацыі ад выкладчыка да студэнтаў, якія па той ці іншай прычыне часцей за ўсё знаходзяцца ў ролі пасіўнага слухача. Але ў цяперашні час цэніцца спецыяліст, здольны не да “шаблоннага”, а да творчага ці інавацыйнага мыслення.

Развіваць творчае мысленне – значыць фарміраваць і ўдасканальваць разумовыя аперацыі (аналіз, сінтэз, параўнанне і абагульненне, класіфікацыя, планаванне), валодаць такімі характарыстыкамі мыслення, як крытычнасць, глыбіня, хуткасць, варыянтнасць і інш. Развіццё творчага мыслення студэнтаў часта стрымліваецца тым, што іх памяць не здольная засвоіць значную колькасць фактаў, якія патрэбны сёння, але могуць апынуцца незапатрабаванымі заўтра.

У вопыце ВНУ найбольшае распаўсюджванне атрымалі наступныя формы індывідуалізацыі навучання: выкарыстанне розных варыянтаў аднатыпных заданняў, ужыванне заданняў рознай ступені цяжкасці, дыферэнцыянаванае інструктаванне студэнтаў пры выкананні самастойнай працы, розная колькасць заданняў для студэнтаў з розным узроўнем падрыхтоўкі.

Адным з механізмаў, якія стымулююць творчае мысленне студэнтаў, з'яўляюцца інтэлектуальныя задачы. Яны выяўляюць і прыводзяць у рух пазнавальныя рэсурсы, фарміруюць даследчы стыль разумовай дзейнасці. Пры вырашэнні значных для чалавека праблем інтэлектуальная задача своеасабліва мадэлюе працэс творчага мыслення, служыць дзейным сродкам яго фарміравання і развіцця ў студэнтаў. Перспектыўнымі ў гэтых адносінах з'яўляюцца заданні, пры выкананні якіх адбываецца глыбокае пераўтварэнне зыходнага складу іх патрабаванняў, а таксама задачы са скрытым складам зыходных дадзеных, паколькі яны не маюць пэўнага закончанага адказу, а студэнт можа па меры сваіх схільнасцей і здольнасцей неабмежавана паглыбляцца ў вывучэнне пастаўленага пытання. На жаль, студэнты часта аказваюцца не ў стане не толькі неабмежавана паглыбляцца ў вывучэнне пастаўленага пытання, але нават мысленна адступіць ад прад'яўленай ім першапачатковай фармулёўкі, тады як менавіта ў гэтым уменні і закладзена найбольш правільнае рашэнне праблемы. Творчая рэканструкцыя асноўных структурных кампанентаў задання, уключэнне іх ў новыя сістэмы сувязей актыўна садзейнічаюць фарміраванню самастойнасці мыслення, развіваюць арыгінальнасць і знаходлівасць розуму.

Інтэлектуальныя задачы характарызуюцца вялікай разнастайнасцю і адрозніваюцца па ўмовах узнікнення праблемы і характару самастойнай работы студэнтаў: ацэначны выбар спосабу дзеяння; наяўнасць фактаў, якія змяшчаюць сапраўдныя або ўяўныя супярэчнасці; розныя ацэнкі адной і той жа з'явы; абгрунтаванне або абвяржэнне нейкай ацэнкі з'явы; магчымасць зрабіць супрацьлеглыя ацэначныя высновы аб з'яве; праблема, якая ўзнікае на міжпрадметным узроўні.

Для фарміравання творча-пошукавай пазіцыі асобы вялікае значэнне мае навукова-даследчая праца студэнтаў, якая арганізуецца ў межах навучальнага працэсу. Пры яе выкананні студэнт можа праявіць ініцыятыву, назіральнасць, здольнасць і ўменне паставіць навуковы эксперымент. Навукова-даследчая праца студэнтаў становіцца аптымальнай, калі атрымліваецца надаць ёй калектыўны, групавы характар, паколькі ў адзіночку цяжэй вырашаць складаныя задачы, рэзка зніжаецца выніковасць пошуку. Індывідуальная навуковая праца набывае новую накіраванасць, уключае студэнтаў у сістэму ўзаемнай адказнасці. Ва ўмовах групавой працы выклад-

чык мае магчымасць выяўляць творчыя дасягненні студэнтаў, фарміраваць навуковыя калектывы.

Раскрыццё творчай індывідуальнасці студэнта павінна прывесці да фарміравання ў яго патрэбы ў самаадукацыі. Заканамерны вынік педагагічнага працэсу – гатоўнасць да самаадукацыі – уключае ў сябе не толькі ўстойлівую цікавасць да навуковых ведаў, але і надзейныя спосабы іх набыцця. Выкладчык выступае кіраўніком тэхналагічнага працэсу, арганізуе яго, узмацняе матывацыйную падтрымку студэнтаў, актывізуе іх творчы патэнцыял. Творчая актыўнасць студэнтаў павышаецца, калі выкладчык праяўляе крэатыўнасць: ён павінен быць тым прыкладам творчай асобы, на які могуць і жадаюць арыентавацца студэнты ў сваёй дзейнасці. Акрамя таго, у працэсе навучання педагог павінен ствараць такі мікраклімат у калектыве, у якім студэнты адчувалі б сябе свабодна, не баяліся праяўляць ініцыятыву, адчувалі справядлівыя і добра-зычлівыя адносіны да сябе. Калі не заглушаецца ініцыятыва студэнтаў, то ў іх фарміруецца ўпэўненасць у сваіх сілах і магчымасцях, стымулюецца самастойнасць, развіваецца ўяўленне, асабістая актыўнасць, імкненне да самаўдасканалвання, адэкватная самаацэнка, устойлівая станоўчая матывацыя творчай дзейнасці, неабходны і дастатковы ўзровень агульнай і спецыяльнай тэарэтычнай падрыхтоўкі.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Брушлинский, А.В. Субъект: мышление, учение, воображение / А.В. Брушлинский. – М.: МПСИ, МОДЭК, 2003. – 408 с.
2. Дьюди, Д. Психология и педагогика мышления / Д. Дьюди. – М.: Лабиринт, 1999. – 192 с.
3. Иванов, И.П. Развитие творческого мышления студентов в условиях проблемно-деятельностного обучения: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / И.П. Иванов. – Ставрополь, 2002. – 170 с.